

спільного функціонального призначення цих інституцій. Дисфункціональна діяльність органу державної влади не тільки не ефективна, але й має негативні наслідки його роботи [2, с. 372]. Вважаємо також, що якщо б Уповноважений з прав людини вважався структурним підрозділом Верховної Ради України порядок його роботи, повноваження регулювався б її Регламентом.

Тому підводячи підсумок, необхідно зазначити, що український омбудсман, як і омбудсмани деяких інших країн, які досягли цього в результаті своєї еволюції, є яскравим прикладом модифікації принципу поділу державної влади, оскільки він здійснюючи контроль у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина не входить у жодну з класичних гілок влади, функціонує в режимі їх стримування і протидії, сприяє консенсусу між ними. Хоча сьогодні у світі існують також інші моделі цього інституту, однак й дослідження є перспективним для подальших розвідок у напрямку дослідження різноманітних схем інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
2. Конституційне право України : підруч. – 2-е вид., переробл. та доповн. / О. Ф. Фрицький. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 509 с.
3. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України / В. Німченко // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 3. – С. 38.
4. Спеціалізовані органи парламентського контролю в Україні: статус і функціонування : монографія / за ред. О. В. Марцеляка. – Харків : ТОВ “ПРОМЕТЕЙ-ПРЕС”, 2006. – 268 с.
5. Тененбаум А. Статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і прогалини в Законі / А. Тененбаум // Право України. – 1999. – № 2. – С. 102.
6. Цвік М. Конституційні проблеми розподілу властей (деякі загально-теоретичні аспекти) / М. Цвік // Вісник Академії правових наук України. – 1994. – № 1. – С. 60-68.
7. Fleiner-Gerster Th. Allgemeine Staatslehre B. Heidelberg. – N. Y., 1980. – 105 p.

Кархут О. Я.
викладач кафедри теорії та історії держави і права
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук (м. Київ)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ: ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЗАКОНОДАВСТВА

З наближенням до завершення роботи над новим законом про освіту все активнішими стають дискусії стосовно його ключових положень, змін, які він принесе

до системи освіти України. Думки учасників обговорень часто є істотно різними, а іноді й діаметрально протилежними. Іноді за емоціями авторів важко побачити приховані в їх публікаціях раціональні ідеї. Втім основні підходи до реформування освіти більш-менш визначилися, і їх можна поділити на такі групи:

1) залишити основні принципи функціонування системи, але навести лад, скорегувати окремі норми, посилити контроль за виконанням існуючих вимог і правил та покарання за їх порушення;

2) повернутися до жорсткого централізованого управління (фактично – до радянської системи управління освітою). Обмежити свободу (свавілля) освітніх закладів. На основі запитів ринку праці сформулювати чіткі вимоги до компетентностей випускників, втілити їх в освітні стандарти, забезпечити освіту ресурсами, потрібними для виконання вимог стандартів;

3) визнати неспроможність держави керувати системою освіти через існуючі інструменти та механізми й істотно підвищити рівень автономності освітніх закладів з усіх питань. Суттєво обмежити повноваження державних, регіональних та місцевих органів управління освітою. Надати певні повноваження з управління освітою на всіх рівнях громадськості та органам громадського самоврядування.

Прихильниками першого підходу зазвичай є представники органів управління освітою та багато керівників освітніх установ. Але його нежиттєздатність вже давно доведена часом. Жодна система управління не може бути ефективною, якщо повноваження органів управління не врівноважені їх відповідальністю за наслідки рішень, які вони ухвалюють, а також не забезпечені необхідними для реалізації управління ресурсами. Саме такою є сучасна система управління освітою в Україні. Вона значною мірою зберегла ті повноваження, які мала за часів СРСР в умовах централізованого планування основних соціально-економічних процесів. В той же час за минулі роки система управління українською освітою поступово позбавилася відповідальності за результати своєї діяльності з багатьох питань.

Ефективність другого підходу можлива лише за умови повернення до радянської системи централізованого управління всією соціально-економічною сферою, а не тільки освітою. Прихильниками цього є значна частка рядових викладачів освітніх закладів, а також батьків учнів. Можна по-різному оцінювати цю модель. Є думка, що свого часу вона була найбільш ефективною у світі. Є протилежна думка, що успіхи радянської моделі є міфічними, і насправді багато сучасних проблем походять саме з радянського минулого. Але у будь-якому випадку повернення до радянської моделі неможливо.

Тому залишається реалістичною лише третя модель, яка в тій чи іншій мірі втілена у більшості держав Європи і довела там свою працездатність та ефективність. Звісно, що для її реалізації потрібно не запозичувати у когось готові норми, а розробляти на основі певних загальних принципів власну модель з урахуванням сучасного стану української освіти, наявних ресурсів, громадської думки тощо.

У світі існують різні моделі управління освітою. Але є певні загальні вимоги, що стосуються будь-якого управління. Зокрема, це необхідність чіткого визначення “входів” та “виходів” об’єкта управління. При цьому під входами розуміють ті інструменти впливу, які є у розпорядженні органу (суб’єкта) управління, а під “виходами” – набір показників, за якими оцінюють стан об’єкта управління та його відповідність цілям, стандартам тощо. Без об’єктивної оцінки стану неможливо приймати ефективні управлінські рішення.

У цьому контексті доцільно вирішити у новому законі питання про запровадження системи освітніх індикаторів, які б відповідали аналогічним показникам, що використовуються для порівняння і оцінювання освітніх систем ЮНЕСКО, ОЕСР та іншими міжнародними організаціями. Їх використання надало б можливість визначити у законі та реалізувати на практиці принцип, за яким МОН та регіональні органи управління освітою керуватимуть не освітніми закладами, а системою освіти (України у цілому, регіону, ...).

Важливим питанням реформування освіти є *надання автономії освітнім закладам*. Необхідність цього впливає не тільки з логіки розвитку системи освіти, але і з необхідності виконання вимоги ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права [1], щодо забезпечення свободи обирати будь-які школи, що відповідають встановленим державою мінімальним вимогам. А також з аналогічних вимог інших міжнародних правових документів, ратифікованих Україною. Питання автономії освітніх закладів опинилися чи не у центрі уваги більшості пропозицій щодо реформування освіти. Але при їх вирішенні в новому законі про освіту, мабуть, слід виявити певну стриманість. Далеко не всі освітні заклади сьогодні спроможні працювати в автономному режимі, навіть за умови створення сервісних центрів, що будуть надавати допомогу у вирішенні непрофільних питань. На нашу думку доцільно передбачити можливість існування різних рівнів автономії і ув’язати надання освітньому закладу певного статусу з його спроможністю забезпечити виконання вимог освітніх стандартів.

Ще одним питанням, яке активно обговорюється сьогодні, є *скасування місцевих органів управління освітою або їх перетворення на центри сервісного обслуговування освітніх закладів*. Зокрема, Г. Сазоненко пропонує “змінити структуру управління, забезпечивши перехід до громадсько-державної моделі управління, починаючи з ліквідації районних управлінь освіти й зміни управлінських функцій департаментів освіти областей та створення сервісних центрів при районних державних адміністраціях із обслуговування дошкільних, позашкільних закладів освіти та загальноосвітніх закладів освіти” [2].

Реалізація освітньої реформи неможлива без надання більших повноважень і відповідальності громадським установам на різних рівнях управління освітою – загальнодержавному, регіональному, місцевому, освітніх закладів. Якщо ми хочемо побудувати державу для людей, то суспільство повинно вчитися вирішувати окремі

проблеми не тільки через інститути державної влади, а й через інститути громадянського суспільства. Особливо актуальною ця проблема стає в умовах гострого дефіциту державних ресурсів, необхідних для ефективного управління освітою. Доцільно розширити права і сферу відповідальності громадських органів управління (самоуправління) освітніх закладів. Зокрема, надати реальні повноваження наглядовим (пiклувальним) радам освітніх закладів.

Підсумовуючи, зазначимо, що новий закон про освіту має вирішити низку актуальних проблем. Серед них: імплементація окремих норм міжнародного права, які поки не знайшли відображення в українському законодавстві; приведення у відповідність зі світовою практикою та українськими реаліями положень Конституції України, що регулюють право громадян на освіту; а також істотне розширення автономії освітніх закладів з передачею частки управлінських і контрольних функцій громадськості. Новий закон про освіту -- це для нас найбільший виклик. Бо він має закласти підвалини для реформи всієї освітньої системи – від дошкільної ланки й до освіти дорослих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
2. Сазоненко Г. До європейських стандартів шкільної освіти [Електронний ресурс] / Г. Сазоненко. – Режим доступу : <http://education-ua.org/articles/380-do-evropejskikh-standartiv-shkilnoji-osviti>

*Кострик К. І.
студентка*

*Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

МІСЦЕ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Формування інституту глави держави в Україні здійснюється на основі альтернативного головування безпосередньо народом, на мою думку це є позитивно, тому що глава держави незалежний від будь-якого державного органу в здійсненні своїх повноважень, а владу йому надав народ, тому саме перед народом щорічно повинен звітувати Президент України.

При всіх формах правління є пост глави держави, в монархіях – це спадковий монарх, в республіках – виборний президент. Наявність цього посту зумовлена необхідністю в існуванні посадової особи, що забезпечує конституційний порядок, стійкість механізму влади, а також вище представництво в міжнародних відносинах.